

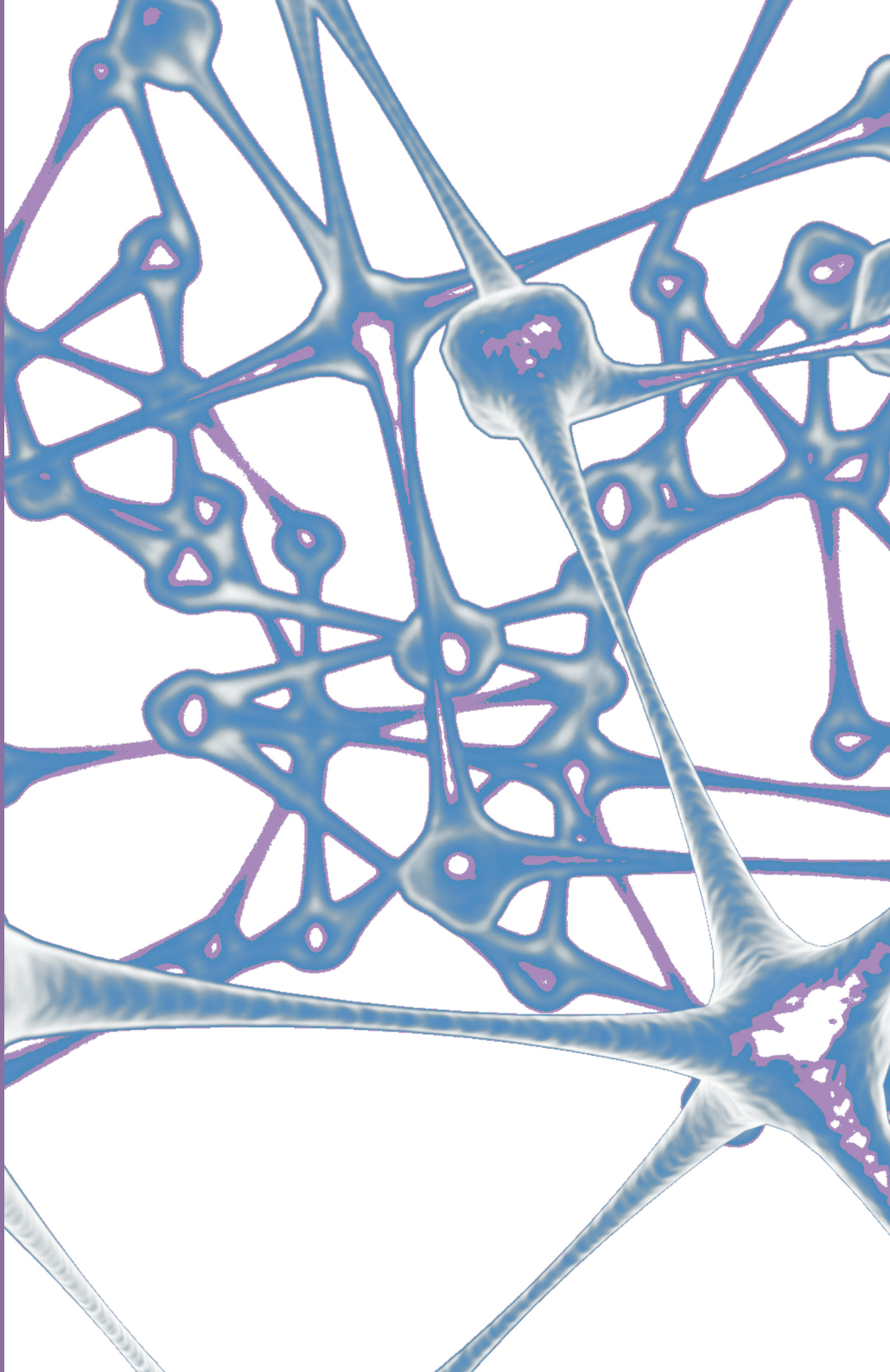
Maatschappelijke
ontwikkeling en ondersteuning
in de dorpsgemeenschap

*Een organisch samenspel
tussen dorpsbewoners,
professionals en gemeente*

Proeftuin Doorwerth,
Versterken van buurtkracht

Proeftuin Oosterbeek,
Opvoeden vanuit eigen kracht

Gebiedsgericht werken
gemeente Renkum, juni 2014

Maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning in de dorpsgemeenschap

*Een organisch samenspel tussen
dorpsbewoners, professionals en gemeente*

Gebiedsgericht werken gemeente Renkum, juni 2014

Proeftuin Doorwerth, Versterken van buurtkracht

Proeftuin Oosterbeek, Opvoeden vanuit eigen kracht

Inhoud

1. Inleiding
 - 1.1. Gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering
 - 1.2. Gebiedsgericht werken aan sociale ontwikkeling en sociale ondersteuning
2. De ambities van de proeftuinen Doorwerth en Oosterbeek
 - 2.1. Bouwen aan een mogelijk makende omgeving
 - 2.2. De eigen kracht van dorpsbewoners
3. Start proeftuinen april 2013
 - 3.1. De basis voor proeftuin Doorwerth om te starten
 - 3.2. De basis voor proeftuin Oosterbeek om te starten
4. Uitvoering proeftuin Doorwerth, versterken van buurtkracht
 - 4.1. Aanbevelingen
 - 4.2. Werkwijzen gebiedsgericht werken aan maatschappelijke ontwikkeling
 - 4.3. Gebiedsambassadeur en netwerkprogramma
5. Uitvoering proeftuin Oosterbeek, opvoeden vanuit eigen kracht
 - 5.1. Aanbevelingen
 - 5.2. Ervaringen uit het netwerk jeugd en opvoeding
 - 5.3. Oefening voor bijeenbrengen expertise rond een concrete casus
 - 5.4. Vormen van een sociaal gebiedsteam Oosterbeek
6. Gebiedsgericht werken aan zelforganisatie en verantwoordelijkheidsverschuiving

1. Inleiding

Ter voorbereiding van de decentralisaties in het sociale domein zijn er binnen de regio Arnhem zogenaamde proeftuinen opgezet. Hierop aansluitend zijn vanaf april 2013 tot en met juni 2014 in de gemeente Renkum twee proeftuinen georganiseerd. In Doorwerth de proeftuin *versterken van buurtkracht* en in Oosterbeek de proeftuin *opvoeden vanuit eigen kracht*.

Deze proeftuinen vormden samen met de proeftuinen van andere gemeenten in de regio Arnhem een leeromgeving in het kader van de decentralisaties in het sociaal domein. Doel van de leeromgeving is uitwisseling tussen de verschillende regiegemeenten, elkaar ondersteunen, samenwerken in ontwikkeling en delen van ervaringen.

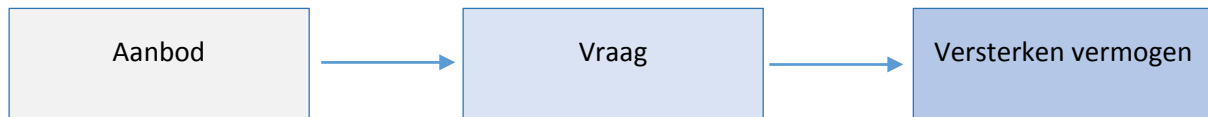
De gemeente Renkum heeft met de proeftuinen In Doorwerth en Renkum ervaring opgedaan met gebiedsgericht werken vanuit eigen kracht en buurtkracht. In beide dorpen is in een organisch samenspel tussen dorpsbewoners, professionals en gemeente gezocht naar werkwijzen voor maatschappelijke ontwikkeling en maatschappelijke ondersteuning die het ondernemend en zelforganiserend vermogen van de dorpen en de dorpsbewoners om hun eigen vraagstukken aan te kunnen, versterken. Daarbij was Doorwerth met het thema *versterken van buurtkracht* meer gericht op een aanpak voor maatschappelijke ontwikkeling en Oosterbeek met het thema *opvoeden vanuit eigen kracht* meer gericht op een aanpak voor maatschappelijke ondersteuning. Om dit gebiedsgericht werken van de grond te krijgen is gebruik gemaakt van een gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering. Een werkwijze voor het operationaliseren van regievoering die in 2012 met team Samenleving van de gemeente Renkum is ontwikkeld¹.

In dit boekje zijn de ervaringen uit de proeftuinen verwerkt en omgezet in uitgangspunten, werkwijzen en rollen voor gebiedsgericht werken aan maatschappelijke ontwikkeling en maatschappelijke ondersteuning van dorpen/gebieden die steeds meer ondernemend en zelforganiserend worden.

¹ Gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering, Gemeente Renkum 2012

1.1. Gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering

De gemeentelijke opdracht is de regievoering van het sociaal domein. De gemeentelijke regievoering is verschoven van **zorgen voor** naar **zorgen dat**. Een verschuiving **van aanbodgericht naar vraaggericht** en **van vraaggericht naar het versterken van vermogen**. Deze regievoering gaat uit van de eigen regie van de dorpsbewoner, de kunst om deze te versterken en waar nodig te ondersteunen.

De gemeente als regievoerder bouwt van binnenuit en van buitenaf aan het gebied. Er kan een spanningsveld ontstaan tussen van buitenaf gestelde kaders en de eigen ontwikkeling van het gebied. Ambitie is om te komen tot een vermindering van regelgeving en het hanteren van duidelijke en transparante kaders. Dat vraagt een opstelling waarbij kaders niet vertrekpunt zijn, maar respectvol worden onderzocht op mogelijkheden in plaats van beperkingen. Kaders geven zowel grenzen als ruimte. Omgaan met kaders vraagt creativiteit, zodat als kaders het gebied belemmeren er creatief naar oplossingen wordt gezocht.

De gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering geeft bouwstenen voor het **versterken van het ondernemend en zelforganiserend vermogen** van het gebied en de dorpsbewoners om vraagstukken aan te kunnen. De gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering kan worden samengevat in 4 B's: *betrokken, bewust, beschikbaar en bekwaam*

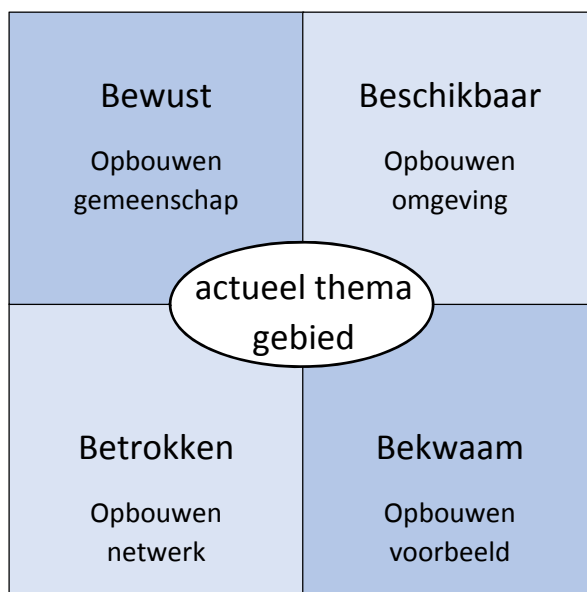
De gemeentelijke netwerkstrategie in vier B's

Bewust

Bouwen aan gemeenschap: breed op gang brengen van het gesprek rond actuele thema's, vergroten bewustzijn en versterken van de sociale cohesie.

Beschikbaar

Bouwen aan mogelijk makende omgeving: initiatieven en mogelijkheden beschikbaar en toegankelijk maken. Zowel investeren in als gebruik maken van de omgeving.

Betrokken

Bouwen aan netwerken: beginnen bij alles wat al betrokken is en relaties leggen met dorpsbewoners, professionals en gemeente.

Bekwaam

Bouwen aan voorbeelden: versterken van het vermogen om vraagstukken aan te kunnen, zichtbaar maken van inspirerende praktijken en de kunst om als gebied in ontwikkeling te zijn.

1.2. Gebiedsgericht werken aan sociale ontwikkeling en sociale ondersteuning

Met de ervaringen van de proeftuinen is een werkwijze voor gebiedsgericht werken ontwikkeld. Vertrekpunt voor gebiedsgericht werken zijn eigen regie, eigen kracht en buurtkracht. In de uitvoering van gebiedsgericht werken wordt onderscheid gemaakt tussen de sociale ontwikkeling van het gebied en de sociale ondersteuning van het gebied.

Sociale ontwikkeling van het gebied wordt gestimuleerd en gefaciliteerd via een gebiedsambassadeur met behulp van netwerkprogramma's rond actuele thema's. Aan de sociale ondersteuning van het gebied wordt gewerkt vanuit een gebiedsteam dat expertise bij elkaar brengt en tijdelijke casusteams vormt rond concrete casussen. Waar nodig kan een casusregisseur ingezet worden die de nulde, eerste en tweede lijn verbindt rond een concrete casus en één handelingsplan maakt met de betrokken bewoners en professionals.

Er is een duidelijk verschil tussen een zo geheten gebiedsambassadeur die zich bezig houdt met netwerkprogramma's voor de sociale ontwikkeling van het gebied en een teamcoach die zich bezig houdt met de opbouw van een gebiedsteam voor de sociale ondersteuning van het gebied. Een gebiedsambassadeur bouwt met netwerken van dorpsbewoners, professionals en gemeente via actuele thema's aan sociale ontwikkeling, zoals in de proeftuin Doorwerth. Een teamcoach bouwt aan een sociaal gebiedsteam voor de ondersteuning van casussen in het gebied, zoals in de proeftuin Oosterbeek. Een teamcoach vormt samen met een vraagconsulent de kern van het gebiedsteam met daar om heen een schil van professionals die casusteams vormen rond concrete casussen met zo nodig een casusregisseur.

De gemeente Renkum heeft een voorlopige indeling gemaakt in drie gebieden: Doorwerth en Heveadorp, Oosterbeek en Wolfheze, Renkum en Heelsum. Elk gebied bestaat uit meerdere dorpen en binnen een dorp zijn ook weer meerdere buurten. De proeftuinen zijn georganiseerd in de dorpen Doorwerth en Oosterbeek.

Gebiedsgericht werken

2. De ambities van de proeftuinen Doorwerth en Oosterbeek

Voor de proeftuinen van Doorwerth en Oosterbeek zijn verschillende ambities geformuleerd.

Versterken van buurtkracht

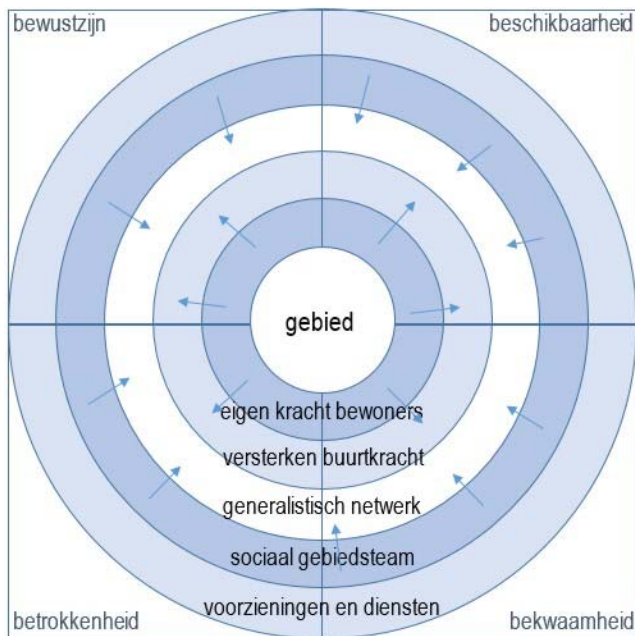
De ambitie van de proeftuin Doorwerth is ervaring opdoen met het *versterken van buurtkracht*, stimuleren van bewonersinitiatieven, sociaal ondernemerschap en netwerken, versterken van maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid van kwetsbare groepen, werken aan nieuwe vormen van voorzieningen en arrangementen, uitwerken van de rol van gebiedsambassadeur en toepassen van het netwerkprogramma.

Opvoeden vanuit eigen kracht

De ambitie van de proeftuin Oosterbeek is het opbouwen van een open netwerk jeugd en opvoeding, het werken aan *opvoeden vanuit eigen kracht*, versterken van de buurtgerichtheid van de professionals en vormen van teams rond concrete casussen met waar nodig een casusregisseur. Samen met het netwerk jeugd en opvoeding wordt geïnvesteerd in: netwerkstrategisch werken aan een relatie met bewoners, samenwerken aan actuele thema's, expertise bij elkaar brengen en werken in teams rond concrete casussen, inzetten Triple P voor positief opvoeden en onderzoek naar het gebruik van de zelfredzaamheidsmatrix bij casussen.

2.1. Bouwen aan een mogelijk makende omgeving

De ambities van de beide proeftuinen zijn erop gericht om in een samenspel van dorpsbewoners, professionals en gemeente te bouwen aan een mogelijk makende omgeving. Voor Doorwerth spreken we hier van een *vitale omgeving* en voor Oosterbeek van een *pedagogische omgeving*. Een mogelijk makende omgeving verbindt eigen kracht en buurtkracht met de gewenste ondersteuning, zorgt voor afstemming en richt zich op het versterken van het ondernemend en zelforganiserend vermogen van het gebied.

In een mogelijk makende omgeving spelen betrokken bewoners, sociaal ondernemende bewoners en een generalistisch netwerk van professionals voortdurend op elkaar in. Generalistische professionals kennen de buurt, sluiten aan bij eigen mogelijkheden, signaleren wat actueel aandacht vraagt en wijzen de weg. Zij kijken voortdurend hoe ze overbodig kunnen worden en de buurtkracht en zelfredzaamheid kunnen versterken.

Door te bouwen aan betrokkenheid, bewustzijn, beschikbaarheid en bekwaamheid wordt het ondernemend en zelforganiserend vermogen sterker, vermindert de rol van een sociaal gebiedsteam dat expertise bij elkaar brengt rond concrete casussen, zorgt dat

voorzieningen en diensten toegankelijk zijn en steeds weer de uitdaging aangaat om de eigen expertise aan te scherpen en overbodig te worden.

2.2. De eigen kracht van dorpsbewoners

Dorpsbewoners hebben vele rollen. Dichtbij de individuele dorpsbewoner staan de eigen netwerken van familie, buren, vrienden enzovoort, die veelal in wederkerigheid op elkaar betrokken zijn. Daarmee verbonden zijn er enorm veel mantelzorgers die geconfronteerd zijn met een gerichte zorgvraag in hun eigen omgeving en daar soms door de situatie gedwongen ondersteuning bieden. En vrijwilligers die er vanuit persoonlijke motivatie voor kiezen om een bepaalde bijdrage te leveren aan de buurt of aan dorpsbewoners. Al deze rollen vragen van dorpsbewoners veel vaardigheden. Mede de ontwikkeling in de samenleving om langer zelfstandig te blijven wonen in de eigen buurt maakt dat iedereen met de complexe vraagstukken wordt geconfronteerd. Zowel de dorpsbewoners als de professionals gaan de uitdaging aan om samen gericht te werken aan een pedagogische of vitale omgeving. Dit werkt enorm kwaliteit verhogend. Voor bewoners betekent dit dat ze ervaringsdeskundigheid gaan delen en voor professionals betekent dit dat ze bewust worden welke kennis en vaardigheden zij door kunnen geven aan bewoners. Er ontstaat steeds meer een gezamenlijke leeromgeving. Dan is er geen sprake van goed of fout, maar van hoe pakken we dit aan? Kunnen we dit zelf met elkaar? Daarbij zouden digitale programma's gebruikt kunnen worden. Een vorm van digitale leeromgeving voor dorpsbewoners, zodat ze betrokkenheid, kennis, mogelijkheden en werkwijzen kunnen delen.

De aandacht voor sociale ontwikkeling van het dorp maakt dat zowel mensen die zorg nodig hebben als mantelzorgers minder geïsoleerd raken. Mensen vinden elkaar meer of worden met elkaar in contact gebracht. Er ontstaan groepjes om te praten en creativiteit om samen tot oplossingen te komen voordat gebruik gemaakt gaat worden van professionals. Of de professionals ondersteunen meer de sociale ontwikkeling en het vermogen om vraagstukken aan te kunnen dan dat zij zelf de directe ondersteuning bieden. Consulanten kunnen hierin ook een belangrijke rol spelen. Zij helpen dorpsbewoners en ook professionals bij het helder krijgen van de vraag en het vinden van de juist expertise in de eigen omgeving of professionele expertise die daarbij aansluit. En aangezien de vragen steeds complexer worden kan het zijn dat er ook voor vraagverheldering af en toe meer expertise nodig is, bijvoorbeeld van een arts of een psychiater.

De manier waarop dorpsbewoners de eigen inzet organiseren verandert. Zelforganisatie en verantwoordelijkheidsverschuiving zijn steeds meer aan de orde. Of er straks nog gesproken wordt over mantelzorgers en vrijwilligers zal de tijd leren. Coöperatieve verbanden van dorpsbewoners worden ontwikkeld. Sociaal ondernemerschap van bewoners vraagt ook een andere taal.

3. Start proeftuinen april 2013

De proeftuinen zijn gestart in 2013. Eerste stap van de proeftuinen was: kijken wat er allemaal al is, contact maken en iedereen, zowel professionals als bewoners en gemeente uitnodigen om mee te doen.

Naast de start in de dorpen zijn in april 2013 professionele organisaties (van zowel nulde, eerste als tweedelij) uitgenodigd voor een gemeente brede startbijeenkomst, waarin de decentralisaties in het sociaal domein en de proeftuinen zijn toegelicht. Tijdens de eerste bijeenkomst is ingegaan op het 'WAT'. Wat houden de vier decentralisaties in? En wat moet daarvoor gebeuren? Aan organisaties werd gevraagd om eigen initiatieven voor gebiedsgericht werken te benoemen en uit te wisselen.

De vervolgbijeenkomst met betrokken professionals stond in het teken van netwerkanalyse rond initiatieven. Met behulp van netwerkanalyse is onderzocht en bewust gemaakt hoe concreet de contacten zijn met de buurt en daarbij werd zichtbaar dat daadwerkelijk contact met de buurt nog veel aandacht vraagt. Deze tweede bijeenkomst is vooral het 'HOE' benadrukt. Wat gaat er in de (nabije) toekomst gebeuren en hoe geven wij nu al vorm aan de decentralisaties?

Duidelijk werd dat er veel in beweging is, dat verschillende organisaties bezig zijn om meer gebiedsgericht te gaan werken en dat er veel energie is om daarmee aan de gang te gaan.

3.1. De basis voor de proeftuin Doorwerth om mee te starten

Een interessante basis voor de proeftuin Doorwerth om mee te starten bleek het onlangs vormgegeven vitaliteitscentrum in Doorwerth, een concept voor samenwerking binnen vroegsignalering en (curatieve en collectieve) preventie binnen de nulde en eerstelijns. Het vitaliteitscentrum bestaat uit een kleinschalig team (praktijk-ondersteuning huisarts, ouderenadviseur, wijkverpleegkundige en buurtopbouwwerker) dat samen werkt vanuit individuele vragen om de preventieve mogelijkheden in de buurt te verkennen en dat probeert daarmee met behulp van netwerken de inzet van zorg zoveel mogelijk te voorkomen. De bedoeling is om dit concept van samenwerking in een vitaliteitscentrum te verbreden naar alle inwoners van Doorwerth en als rol van een gebiedsteam in te zetten. Ambitie is dat het gebiedsteam vanuit het concept van het vitaliteitscentrum schakels tussen welzijn en zorg en arrangementen vanuit buurtkracht, ontwikkelt.

Met dit team en enkele consulents van het zorgloket is via netwerkanalyse een eerste brainstorm gemaakt rond het thema *versterken van buurtkracht*, is het gesprek op gang gekomen en gezocht naar schakels in het dorp (bewoners en professionals) om mee te gaan bouwen aan Doorwerth als vitale omgeving.

Een tweede basis was de samenwerking met het dorpsplatform dat actief is in Doorwerth. Om breed contact te maken met bewoners is samen met het dorpsplatform in oktober 2013 een creatieve piramide georganiseerd in het dorp met als thema 'de kunst van samenleven'. De creatieve piramide

werkt met elftallen van verschillende groeperingen in het dorp (zoals bijvoorbeeld ouderen, jongeren, ondernemers, winkeliers, zorgprofessionals, ambtenaren, kunstenaars, sporters, docenten) die met elkaar ideeën genereren en verdiepen die kunnen bijdragen aan het dorp. Belangrijkste punten die daarbij naar voren kwamen zijn de behoefte aan een dorpshart, ontmoetingsplekken, tradities en burgerinitiatieven in de zorg voor ouderen en preventie.

Derde basis voor de proeftuin Doorwerth was het aantrekken van een persoon die het gebied goed kent, een groot netwerk heeft en vanzelfsprekend bouwt aan verbindingen. Via deze persoon is ervaring opgedaan met de rol van gebiedsambassadeur en de inzet van netwerkprogramma's gericht op de sociale ontwikkeling van het gebied.

Vierde basis was de gemeentelijke samenwerking tussen verschillende domeinen. In Doorwerth is een alliantiebenadering verkend om het bouwen aan buurtkracht in sociaal domein, wonen en leefomgeving met elkaar te verbinden. De alliantiebenadering is gestart met een wandeling door het gebied en vervolgens periodieke gesprekken (projectbijeenkomsten) tussen de domeinen. Er is een 'praatpizza' ontworpen, een draaischijf om het gesprek vanuit verschillende domeinen tegelijk te kunnen voeren. Op het gebied van wonen is een project voorbereid om de buurtkracht te versterken met behulp van ICT en domotica. Dit valt verder buiten deze proeftuin.

3.2. De basis voor de proeftuin Oosterbeek om te starten

Basis voor de start van proeftuin Oosterbeek waren professionals die betrokken zijn bij jeugd en gezin. Met de coördinator CJG zijn professionals en actieve ouders uitgenodigd. Er is een netwerkverkenning gedaan en gebrainstormd over het thema *jeugd en opvoeding*.

Een tweede basis was de gerichte wens tot samenwerking. In het netwerk is de aandacht voor jeugd en opvoeding met elkaar gedeeld, thema's zijn verdiept en werkwijzen uitgewisseld. Veel casusbesprekingen zijn er gehouden waarbij de rol van casusregisseur is toegepast.

Een derde basis was de pedagogische omgeving en de rol van de coördinatie CJG daarbij. Deze coachende rol is zowel gericht op ontwikkeling als ondersteuning van de pedagogische omgeving. Belangrijk bij de ontwikkeling van de pedagogische omgeving is de bijdrage die bestaat uit ouders en jongeren (brigade) met een eigen ervaring in de hulpverlening en ook ouders op het schoolplein en bij het consultatiebureau (vindplaats). De ouders die al participeerden in het netwerk jeugd en opvoeding vormen ook weer een schakel naar andere ouders.

Vierde basis was positief opvoeden (Triple P). Triple P is een laagdrempelig en integraal opvoedprogramma met als doel (ernstige) emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen te voorkomen of te verminderen. Uitgangspunt bij gebruik Triple P is eenheid van taal. De positieve krachten in een gezin en de competentie van ouders worden zo versterkt en risicofactoren verminderd.

4. Uitvoering proeftuin Doorwerth, versterken van buurtkracht

In deze proeftuin is onderzocht waardoor actief burgerschap op wijkniveau ontstaat en op welke wijze actief burgerschap kan worden gestimuleerd. De doelstellingen in deze proeftuin zijn gericht op het stimuleren van buurtkracht, het verbeteren van de samenhang en samenwerking in zorg en welzijn, versterken van maatschappelijke participatie van kwetsbare groepen en werken aan nieuwe vormen van voorzieningen en arrangementen. De wens om aan te sluiten bij de (in)formele netwerken van welzijn, preventieve zorg en vroeginterventies vragen een voortdurende gerichtheid op de betrokkenheid, het vergroten van (collectief) bewustzijn en het versterken van buurtkracht. De proeftuin sluit aan bij de transformatie van het sociaal domein binnen Doorwerth. Als deel van de regionale proeftuinen richt de veranderopgave van de proeftuin Doorwerth zich op het leveren van een bijdrage aan het versterken van de buurtkracht om te komen tot het ontwikkelen van integrale arrangementen. Arrangementen vanuit buurtkracht maken het daadwerkelijk mogelijk om te integreren. Alle inwoners van Doorwerth zijn potentieel doelgroep.

De regievoering vanuit de gemeente gaat uit van buurtkracht, leert op elk onderdeel daarvan de consequenties te nemen en hanteert een daadwerkelijk gekantelde aanpak door:

- actief burgerschap in de wijk te versterken: er ontstaat een andere vorm van gemeenschapszin en een nieuwe vorm van saamhorigheid: van hokjesdenken naar netwerkdenken.
- meer interactie tussen bewoners en professionals op gang te brengen
- het accent te leggen op de vraagkant, het versterken van eigen kracht en de monitoring
- een verschuiving op gang te brengen waardoor met name het beroep op de tweede lijnszorg en dienstverlening afneemt.

Regievoering maakt gebruik van een netwerkstrategie om met bewoners, professionals en gemeente te bouwen aan een mogelijkmakende omgeving. In de proeftuin van Doorwerth krijgt dat vorm door het bouwen aan een vitale omgeving als een klimaat waarin met elkaar nieuwe arrangementen vanuit buurtkracht kunnen ontstaan. Met het vitaliteitscentrum als voorbeeld en schakel, werken we aan het verbinden van netwerken.

4.1. Aanbevelingen proeftuin Doorwerth

In de proeftuin Doorwerth is het gesprek georganiseerd rond actuele thema's, zijn initiatieven gestimuleerd, netwerken bij elkaar gebracht en werkwijzen ontwikkeld voor het versterken van buurtkracht. Aanbevelingen die voortkomen uit de proeftuin zijn:

- Organiseren van het gesprek rond actuele thema's draagt bij aan sociale ontwikkeling
- Een gebiedsambassadeur verbindt dorpsbewoners, professionals en gemeente, signaleert wat aandacht vraagt in het gebied en bouwt via netwerken aan de ontwikkeling van het gebied. Een gebiedsambassadeur is nieuwsgierig en niet normatief op zoek naar kansen passend bij de dorpsbewoner.
- Periodiek netwerkprogramma op buurtniveau ondersteunt actief burgerschap, stimuleert initiatieven en versterkt buurtkracht (organisch proces komt op gang). Er ontstaat een lokale leeromgeving die steeds weer een nieuwe impuls krijgt.
- Eigen regie en eigen kracht zijn vertrekpunt. Het gaat om een samenspel tussen dorpsbewoners, professionals en gemeente. Een faciliterende gemeentelijke regievoering met duidelijke kaders is voorwaarde.
- Buurtinitiatieven versterken een vitale omgeving voor gezondheid, zorg, welzijn, werk, wonen en samenleven. Professionals ondersteunen bewoners bij het realiseren van burgerinitiatieven.
- Er is tijd nodig om op gang te komen in een buurt en te bouwen aan betrokkenheid en bewustzijn. Er zijn al schakels (bewoners en professionals) die kunnen verbinden, zoek ze op!

4.2. Werkwijzen gebiedsgericht werken aan sociale ontwikkeling in Doorwerth

Verschillende met elkaar samenhangende werkwijzen voor het gebiedsgericht werken aan sociale ontwikkeling, zijn gedurende de proeftuin Doorwerth uitgewerkt en ingezet: dorpsgesprekken, brainstormborden, gesprekstafels rond initiatieven, de gebiedsambassadeur en het periodieke netwerkprogramma.

Dorpsgesprekken

Vanaf januari tot en met juni 2014 zijn op vrijdagochtend in het winkelcentrum dorpsgesprekken georganiseerd. Enkele thema's zijn 'Hart voor elkaar' tijdens Valentijnsdag, 'Het nieuwe wonen voor jongeren en ouderen in Doorwerth' en 'Gezond Doorwerth'. Bij een dorpsgesprek worden dorpsbewoners op een informele manier uitgenodigd om in gesprek te gaan rond actuele thema's. Zo mogelijk worden contactgegevens genoteerd en worden mensen persoonlijk uitgenodigd voor een vervolgbijeenkomst waarin thema's verder worden verdiept. Door het open gesprek wordt contact gemaakt en gebouwd aan een netwerk van mensen die betrokken willen zijn bij een vervolg. Uiteraard zijn er tijdens de dorpsgesprekken ook veel spontane reacties, die los van het thema informatie geven over hoe mensen het dorp beleven en welke wensen, voorbeelden, mogelijkheden en vragen er zijn. Hieruit kunnen weer nieuwe thema's naar voren komen of initiatieven worden gestimuleerd. Samengevat zijn de stappen van het dorpsgesprek:

- Actueel thema benoemen
- Open en informeel in gesprek (evt met behulp van een brainstormbord, zie blz 16)
- Betrokkenen uitnodigen voor vervolgbijeenkomst (bijvoorbeeld een gesprekstafel, zie blz 17)
- Contactgegevens noteren en persoonlijk uitnodigen
- Signaleren en stimuleren van actuele thema's of initiatieven

Het dorpsgesprek "Hart voor elkaar" tijdens Valentijnsdag

Bij aankomst in winkelcentrum De Weerd in Doorwerth begonnen de gesprekken al. Veel passanten waren geïnteresseerd in de poster 'hart voor elkaar'. Een oudere vrouw merkte op dat het haar lijfspreuk is altijd positief blijven! Ik heb veel vertrouwen in de jonge generatie. Daarentegen merkte een meneer op dat hart voor elkaar niet meer bestaat en dat het meer hard voor elkaar is. Overigens vertrouwde hij nog toe dat het lang zoeken is naar ruimte voor de biljartclub. Een moeder van drie kinderen constateerde bedachtzaam dat er eigenlijk geen tijd meer is voor hart voor elkaar. Een montere 91 jarige meneer vertelt dat alle burens van zijn generatie verhuisd zijn of overleden. Met de burens heeft hij geen gezamenlijke geschiedenis meer waardoor het contact is veranderd. Hij klopt voor hulp vaker aan bij de kinderen die in de buurt wonen. Volgens hem is het belangrijk zelf actief te

blijven. Je moet het zelf doen. Hij gaat dagelijks naar het winkelcentrum en komt dan altijd wel bekenden tegen waarmee hij een praatje maakt. Hart hebben voor elkaar betekent vooral voor elkaar zorgen aldus een mevrouw van Turkse afkomst. Binnen onze familie zorgen ouders voor de kinderen en kleinkinderen en vervolgens worden de rollen omgekeerd. Nederlanders zouden dit meer moeten doen. We kunnen van elkaar leren. Bij ons gaat het zorgen soms te ver. Horizontaal wonen zou volgens een andere meneer veel bijdragen aan contact met elkaar. Wij vinden elkaar als burens. Als er een overstroming van de Rijn is, dan helpen wij elkaar. Twee zusjes wilden niet reageren maar de oudste kwam toch terug om te zeggen dat ze veel lieve vriendinnen had. Een meneer merkt op dat als mensen van dezelfde generatie voor elkaar zorgen er op enig moment niemand meer is om te helpen. Gelukkig wonen zijn kinderen wel in Doorwerth. Hart voor elkaar moet wederzijds zijn. In Kievitsdel doen mensen veel, rijden elkaar bijvoorbeeld naar het ziekenhuis.

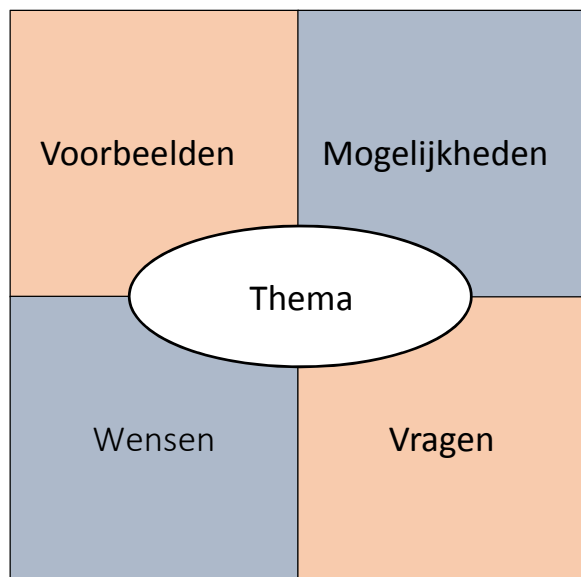

Het dorpsgesprek 'Nieuw wonen'

Vooral betaalbaar wonen voor jongeren is een terugkerend onderwerp van gesprek. Een oudere meneer die al 48 jaar in Doorwerth woont wil graag meepraten. Hij woont in een nieuwbouw appartement aan de Joanitterweg. Mijn dochter woont nu nog bij ons maar wil graag in Doorwerth wonen, zegt een andere meneer, maar er is niks! Ik zeg tegen haar dat ze op de bijeenkomst kan meepraten. Twee dames uit Heveadorp en Renkum reageren spontaan "ja wij willen graag meepraten, ook al wonen we in een ander dorp, het is toch een proeftuin voor de hele gemeente". Een ouder echtpaar is net verhuisd van een eengezinswoning naar een mooi appartement aan de Berkenlaan. Na twee jaar revalidatie van meneer, was er toch binnen een paar weken een geschikte

woning. Ze hebben er weinig moeite voor hoeven doen. Zij willen graag hun verhaal over dat succes komen doen op de bijeenkomst. Een jongere die niet meer op school zit, en met z'n broer bij zijn ouders woont, verwacht dat hij in Wageningen of Arnhem zal moeten zoeken, maar hij woont al heel lang hier en vindt het prima. Hij heeft nu geen werk en alle woningen hebben een te hoge huur, niet te betalen. Iets kleinschaligs bouwen voor wonen, dat zou mooi zijn! Een mevrouw merkt op dat zij hier rustig woonde, totdat 's nachts een steen tegen het raam van haar 17-jarige zoon werd gegooid, dat was erg schrikken. Het idee van nieuw wonen voor jongeren en ouderen krijgt bijval van een thuiszorgmedewerker. Zelf woont zij hier prima, heerlijk bij de bossen met haar honden. Meer mensen willen graag gelijkvloers wonen als ze ouder zijn. Bij de bouw moet rekening gehouden worden met jongeren en ouderen met een beperking. Gelijkvloers nieuwbouw werkt uitstekend. Een zoon is op zoek naar betaalbaar wonen in Doorwerth, en dat is er niet! Een dame van middelbare leeftijd wil juist niet naar Doorwerth komen vanwege het gebrek aan voorzieningen. Wonen met verschillende generaties (ouders die bij kinderen intrekken) zien de meesten niet zitten. Misschien een kleine woning voor ouders naast je eigen huis. In Brabant gebeurt dit wel.

Een brainstormbord

Soms wordt bij de dorpsgesprekken een brainstormbord gebruikt om het gesprek meteen al wat verder te brengen. Met behulp van 'geeltjes' kunnen mensen tijdens het gesprek de vier kwadranten vullen.

- Thema in het midden
- Wat wensen we?
- Wat zijn mooie voorbeelden?
- Wat zijn hier de mogelijkheden?
- Wat zijn vragen?

Dit brainstormbord is bijvoorbeeld gebruikt in het vervolgesprek rond 'Nieuw Wonen' in café Bij Jos te Doorwerth, waar veel mensen na het eerdere dorpsgesprek naar toe waren gekomen voor een vervolg.

Wensen-voorbeelden-mogelijkheden en vragen van het brainstormbord

Wensen

- *Minder eenzame mensen. We zouden elkaar veel meer moeten kennen. In Rolandseck bij de Lamann Triplaan, doet de kerk heel veel.*
- *Een plaats waar jeugd zich vermaakt: Nu worden ze vaak weggejaagd!*
- *Een actieve en zichtbare wijkagent en niet politie die pas lang nadat je belt komt.*
- *Starterswoningen: om jong en oud samen te laten leven zijn ook deze woningen nodig.*
- *Toegankelijke visplaatsen voor minder validen: de oevers zijn niet toegankelijk voor mensen in een scootmobiel, 3 meter verwijderd van het water. Vroeger had de visvereniging ook een jeugdafdeling voor jongeren met gedragsproblemen.*
- *Ondersteuning bij woonklusjes: Solidez organiseert al veel vrijwilligerswerk, maar er zou nog veel meer vanzelfsprekend kunnen worden.*
- *Wens om te starten met een gezinshuis, wonen voor jongeren met een verstandelijke beperking. In de natuur met wat kleinvee en een moestuin waarin iedereen kan meehelpen en een warm huis waar iedereen kan binnenlopen, koffie kan drinken en mee kan helpen met de was, de afwas enz. Ook ouderen zijn welkom, zij brengen gezelligheid.*

Voorbeelden

- *Eurowoningen Nieuw Leusden worden genoemd als goed voorbeeld. Daar woont jong en oud bij elkaar (Allansbeek) nabij alle mogelijke sportvoorzieningen zoals een tennisbaan, een zwembad enz. Dat zou een goed voorbeeld voor nieuw wonen zijn, bruisend van levendigheid.*
- *Vroeger was er een woongelegenheid voor jongeren met autisme en een voor jongeren met een gedragsproblematiek. Hier wonen zou prima geschikt zijn. Doorwerth, waar het landelijk kenniscentrum voor autisme is gevestigd, zou mogelijkheden voor zelfstandig wonen moet bieden aan jongeren met een autisme beperking. Er is voldoende plek voor zelfstandig wonen in Doorwerth, ook in de leegstaande school. Niet te dicht bij het centrum, vanwege de veelheid van prikkels, hier in de vrije natuur.*

Mogelijkheden

- *In Doorwerth zouden ook studenten kunnen wonen. Jongeren willen meestal graag in de stad wonen. Hoe kan Doorwerth aantrekkelijk zijn voor jongeren?*
- *Voor de doelgroep die problemen heeft zou een (pastoraal) inloophuis een oplossing zijn.*
- *Een concept als een Thomashuis zou hier in Doorwerth ook passen.*
- *Voor elkaar opkomen en signaleren*
- *Open wonen voor pleeggezinnen*
- *Kleinschalig wonen*
- *Betaalbaar wonen: verlagen van energielasten door isoleren van huizen*
- *Contactmogelijkheden voor mensen met smalle beurs, de kerken vergrijzen.*

Vragen

- *Komt er betaalbare huisvesting voor jongeren?*
- *Komt er ook een hangplek voor ouderen (pleintje om de bomen) bij winkelcentrum?*
- *Meer banken?*
- *Komt er garantie op zorg als je langer zelfstandig woont?*

Gesprekstafels rond initiatieven

Om initiatieven daadwerkelijk verder te brengen worden gesprekstafels georganiseerd. Gekoppeld aan een gezamenlijk thema, bijvoorbeeld Gezond Doorwerth worden verschillende initiatiefnemers uitgenodigd om hun initiatieven in te brengen en worden andere bewoners en professionals uitgenodigd om deze initiatieven te ondersteunen en verder te brengen. Voorbeelden van initiatieven bij Gezond Doorwerth zijn een gezond dorpscentrum, een woonwijkhuis, gezond bewegen, gezond klimaat, gezond wonen.

Bewoners en professionals kunnen zelf kiezen bij welke gesprekstafel zij gaan zitten om mee te denken over het initiatief, daadwerkelijk mee te doen aan het initiatief of initiatieven met elkaar te verbinden. Aan betrokken bewoners en professionals wordt gevraagd om zich daadwerkelijk te verbinden met het initiatief. Met behulp van een tafelkaart worden een initiatief uitgewerkt: wat is het initiatief, wat zijn de ambities, wie verbindt zich eraan en op welke wijze, wat zijn de vervolgafspraken en werkwijzen.

Aan het slot van de gesprekstafels wordt een gezamenlijke tijdlijn gemaakt waarop de ambities voor de komende periode worden benoemd en ontmoetingsmomenten worden gepland waarop de ontwikkeling van de initiatieven zichtbaar wordt gemaakt.

4.3. Gebiedsambassadeur en netwerkprogramma

Een van de rollen die naar voren is gekomen uit de proeftuin is de gebiedsambassadeur. Doel van een gebiedsambassadeur is signaleren wat aandacht vraagt in het gebied, verbinden van dorpsbewoners, professionals en gemeente en met netwerkprogramma's bouwen aan het gebied. Er is één gebiedsambassadeur nodig per gebied. Hij/zij gaat uit van de eigen regie van dorpsbewoners en stimuleert de initiatiefracht van bewoners en versterkt het zelforganiserend vermogen van het gebied. Via het netwerkprogramma worden betrokkenen uitgenodigd om met een actueel thema aan de slag te gaan, gesprekken te organiseren, eigen kennis van het thema te ontwikkelen en uit te wisselen, voorbeelden zichtbaar te maken en initiatieven te nemen.

De gebiedsambassadeur creëert door 'iets tot thema te maken' de ruimte in het gebied om te ondernemen, te onderzoeken, te bouwen en te leren, stimuleert zo het maatschappelijk ondernemen in het gebied en de ruimte voor het organiseren van ondersteuning vanuit bewoners zelf, bijvoorbeeld een zorgcoöperatie. De gebiedsambassadeur investeert in het verder brengen van initiatieven van bewoners, het vergroten van de zelfredzaamheid en het overbodig maken van ondersteuning in het gebied.

De gebiedsambassadeur werkt met een periodiek netwerkprogramma. Door periodiek in gesprek te gaan rond een actueel thema blijft de aandacht voor het gebied levend. Een thema is een soort motor, waarmee de gewoonte om regelmatig met elkaar in gesprek te zijn steeds meer op gang komt. Met de stappen van het netwerkprogramma wordt gebouwd aan *betrokkenheid, bewustzijn, beschikbaarheid en bekwaamheid* rond een thema in een gebied. Een netwerkprogramma volgt een aantal stappen:

- Benoemen van een actueel thema en vaststellen periode. Gebruik aantrekkelijke en uitnodigende woorden.
- Het dorpsgesprek rond het thema breed op gang brengen, contact maken en mensen uitnodigen om betrokken te zijn. Uitdaging is dat het thema het gesprek van de dag wordt en als een lopend vuurtje door de buurt gaat.
- Op zoek gaan naar alles wat er al is aan initiatieven, netwerken, voorbeelden en uitspraken
- Enkele instrumenten daarbij zijn de netwerkanalyse en de thema-analyse².

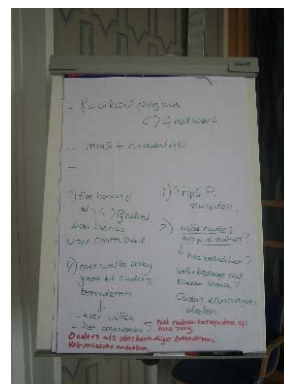
² Zie voor een uitgebreide set aan instrumenten voor netwerkprogramma's in de boekjes Gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering, 2012 en Leren bouwen aan een nieuw sociaal stelsel vanuit buurtkracht, 2013 Gemeente Renkum.

- Stimuleren van initiatieven en gesprekstafels rond initiatieven, bouwen aan een mogelijk makende omgeving
- Tijdlijn maken met concrete ontmoetings- en actiemomenten rond initiatieven. Hierbij is het raadzaam om ook gebruik te maken van activiteiten die al plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld een dorpsfeest, een markt of een festival.
- Zichtbaar maken van alles wat met het thema te maken heeft, alle *betrokkenheid, bewustzijn, beschikbaarheid en bekwaamheid*. Ondanks dat een gebied veel mogelijkheden heeft voor zichtbaarheid, vraagt het aandacht om de zichtbaarheid daadwerkelijk te organiseren. Idee is om hier kunstenaars uit het gebied zelf bij te betrekken en alle media te benutten die in een gebied beschikbaar zijn. In proeftuin Doorwerth zijn thema's nu met name zichtbaar gemaakt via een prikbord in het winkelcentrum en via nieuwsflitsen.
- Slotbijeenkomst om de periode van gerichte aandacht voor het thema af te ronden, de opbrengsten te vieren en sleutelfiguren zichtbaar en toegankelijk te maken.

5. Uitvoering proeftuin Oosterbeek, opvoeden vanuit eigen kracht

In de proeftuin Oosterbeek is van april 2013 - juni 2014 een netwerk jeugd en opvoeding opgebouwd dat werkt aan de doelen en hypothesen van de proeftuin, zich voorbereidt op de decentralisatie van de jeugdzorg en ervaring opdoet met het bij elkaar brengen van expertise rond concrete casussen.

Als doel van de proeftuin is geformuleerd: een toegankelijke pedagogische omgeving die aansluit bij de eigenkracht, de netwerken en de buurt van jeugd en gezin. Daarbij wordt de zelfredzaamheid in kaart gebracht en gewerkt aan afstemming tussen alle betrokkenen om de inzet van zorg zo laag mogelijk te houden.

Zoals gezegd maakt de proeftuin Oosterbeek deel uit van de regionale proeftuinen en werkt in een cluster van meerdere gemeenten aan de veranderopgaven. De veranderopgaven zijn per cluster verwoord in hypothesen die in de praktijk worden getoetst. Cluster 3: toegang, arrangementen en pedagogische civil society, waar de proeftuin Oosterbeek onder valt, heeft twee hypothesen geformuleerd. Allereerst de hypothese dat door het gebruik van zelfredzaamheid profielen de oplossing voor de cliënt goedkoper, integraler en klantgerichter wordt. Het zelfredzaamheid profiel is zowel een hulpmiddel voor het versterken als voor het volgen van de zelfredzaamheid van betrokkenen. Tweede hypothese is dat met Triple P, dat staat voor positief opvoeden, de doorstroom van ouders naar duurdere vormen van ondersteuning en zorg zal afnemen omdat zij leren hoe zij de eigen problemen in de opvoeding moeten aanpakken. Deze tweede hypothese is met name in de proeftuin Oosterbeek onderzocht.

5.1. Aanbevelingen proeftuin Oosterbeek

Uit de proeftuin komen verschillende aanbevelingen naar voren:

- Investeer in de opbouw van het netwerk jeugd en opvoeding, waarin betrokkenen elkaar ontmoeten en versterken, en een generalistische benadering leren hanteren met ruimte voor eigen deskundigheid en ervaring. Werk samen aan actuele thema's die aandacht vragen.
- Oefen veel met het bij elkaar brengen van de juiste expertise, het houden van concrete casusbesprekingen, het voeren van casusregie en het aansluiten bij de eigen kracht van jeugd en gezin. Zorg daarbij ook voor het opruimen van oude werkwijzen
- Werk vanuit eigen kracht en buurtkracht. Investeer in een betrokken buurt en bouw samen met bewoners aan een pedagogische omgeving. Betrek bewoners: ouders voor ouders groep, bijeenkomsten met de brigade (jongeren en ouders), ontmoeten op schoolplein en bij het consultatiebureau. De ontmoetingen tussen ouders zijn een enorm belangrijke opvoedingsondersteuning en een investering in de pedagogische omgeving. Maak gebruik van de ervaringen van de brigade, die bestaat uit jongeren en ouders die uit zorg komen. Zij geven aanwijzingen door wat zij in de praktijk hebben meegemaakt in het proces van zorg.
- Gebruik de deskundigheid op het gebied van positief opvoeden. Inzet Triple P is als methodiek voor positief opvoeden zeer bruikbaar. De methodiek Triple P is verankerd in het reguliere aanbod van instellingen die binnen het huidige CJG samen werken, de professionals zijn zeer positief en de cliënttevredenheid is hoog. Het geeft opvoedingsprincipes om mee te werken en stimuleert ouders om zelf aan de slag te gaan. In de proeftuin heeft Triple P verbindend gewerkt voor de afstemming tussen verschillende methodieken die aansluiten bij positief opvoeden en om samen tot basisprincipes te komen.
- Ontwikkel expertise op het gebied van zelfredzaamheid. Gebruik zelfredzaamheidsmatrix vraagt nog nader onderzoek. Op zich is de zelfredzaamheidsmatrix makkelijk door te nemen en overzichtelijk voor bewoners. De matrix helpt om breed te kijken en is goed te gebruiken bij eenvoudige vragen, maar lastig te hanteren bij complexe casussen. Daarom is de vraag of de zelfredzaamheidsmatrix leidend kan worden in een gebiedsteam. Er is nog teveel onduidelijk. Voor nader onderzoek wordt verwezen naar de pilot ambulante jeugdhulp, die nog loopt.

5.2. Ervaringen uit het netwerk jeugd en opvoeding: (citaten)

Het netwerk jeugd en opvoeding heeft ervaringen benoemd met buurtgericht werken, het opbouwen van het netwerk en het werken rond concrete casussen.

Buurtgericht

1. Doordat je nu gemeentelijk georiënteerd bent in plaats van regionaal leer je ook het lokale netwerk gebruiken.
2. Je vraagt je ook meer af wat hier in de gemeente gebeurt.
3. Belangrijk om aandacht voor de buurt te hebben, elkaar te leren kennen als netwerk en ontmoetingen te organiseren. Contacten in de buurt leveren veel op. Hoe kun je elkaar gebruiken?
4. Buurtwerkers zijn nuldelijk. Weten veel van de buurt. Maak er gebruik van.
5. Verschuiving van werken in de regio, naar meer werken vanuit buurt vraagt ook aandacht binnen de organisaties zelf.

Netwerk

6. Contacten lopen via personen, goed bereikbaar zijn en goed afstemmen is van belang.
7. Hoe ondernemend ben je als professional? Elkaar opzoeken als werkers.
8. Los van organisaties de personen kennen in het netwerk. Via de personen krijgen ook organisaties een gezicht.
9. Integrale samenwerking. Duidelijke match, cliënt heeft er baat bij.

Rond casussen

10. Deel uitmaken van een sociaal gebiedsteam betekent niet dat je voortdurend met zijn allen om de tafel moet zitten. Vanaf het begin zorgen dat iedereen gericht aan een casus werkt.
11. Het dient helder te zijn wie de casusregisseur is. Deze staat dicht bij het gezin. De casusregisseur zorgt dat bij elkaar komt wat op een bepaald moment nodig is en dat er afstemming is. De casusregisseur blijft betrokken als de tweede lijn erin komt en is ook betrokken bij het proces van afbouw tweede lijn.
12. Gezin heeft eigen regie. Vragen die belangrijk zijn bij een casusbespreking: Is het gezin/de jongere in staat om de eigen situatie te ordenen en tot de kern te komen? Is het gezin/de jongere in staat om over de eigen situatie te communiceren en contact te maken? Is het gezin/de jongere in staat om regie te nemen over de eigen situatie en de inzet die daarbij

nodig is? Is het gezin/de jongere in staat om zichzelf verder te helpen en vraagstukken op te lossen?

13. Eén gezin - één plan. Hoe verbinden we alle losse afspraken tot een gezamenlijk handelingsplan, zonder dat we alles wat iedereen doet uitputtend gaan beschrijven ?
14. Huisarts: belangrijk als lid van sociaal gebiedsteam. Hoe kunnen we voor elkaar krijgen dat de huisarts daadwerkelijk betrokken is? Waarschijnlijk lukt dat wel als het om een concrete casus gaat. Hoe kunnen we voor elkaar krijgen dat een huisarts ook gebruik maakt van de mogelijkheden van een sociaal gebiedsteam? Probeer contact te maken en maak werkwijzen zichtbaar. Sommige huisartsen verwijzen nu nog vanzelfsprekend naar de tweede lijn. De praktijkondersteuner van de huisarts kan ook een belangrijke schakel zijn.
15. Verbrokkeling overbruggen. Geen hokjes, maar steeds met degenen die nodig zijn een team vormen. Kan naast jeugd ook op de volwassenen gericht zijn. Zorgloket is al gewend om multidisciplinair te werken rond volwassenen.
16. Terugschakelen: zo snel mogelijk vanuit de tweede lijn terug naar de eerste en de nulde lijn.
17. Meer kortdurend werken en dan loslaten.

5.3. Oefening voor bijeenbrengen expertise rond een concrete casus

In de proeftuin is een werkwijze ontwikkeld om het bijeenbrengen van expertise rond concrete casussen te oefenen, de zogenaamde vissenkomp. Direct betrokkenen vormen als casusteam een binnenkring rond een concrete casus en het open netwerk jeugd en opvoeding vormt een buitenkring die het casusteam observeert. De werkwijze omvat steeds de volgende stappen:

Buitenkring (open netwerk jeugd en opvoeding, maakt deel uit van gebiedsteam)

1. Inbrengen en kiezen van een casus
2. Vaststellen van observatiepunten
3. Vormen binnenkring (casusteam)

Binnenkring (casusteam)

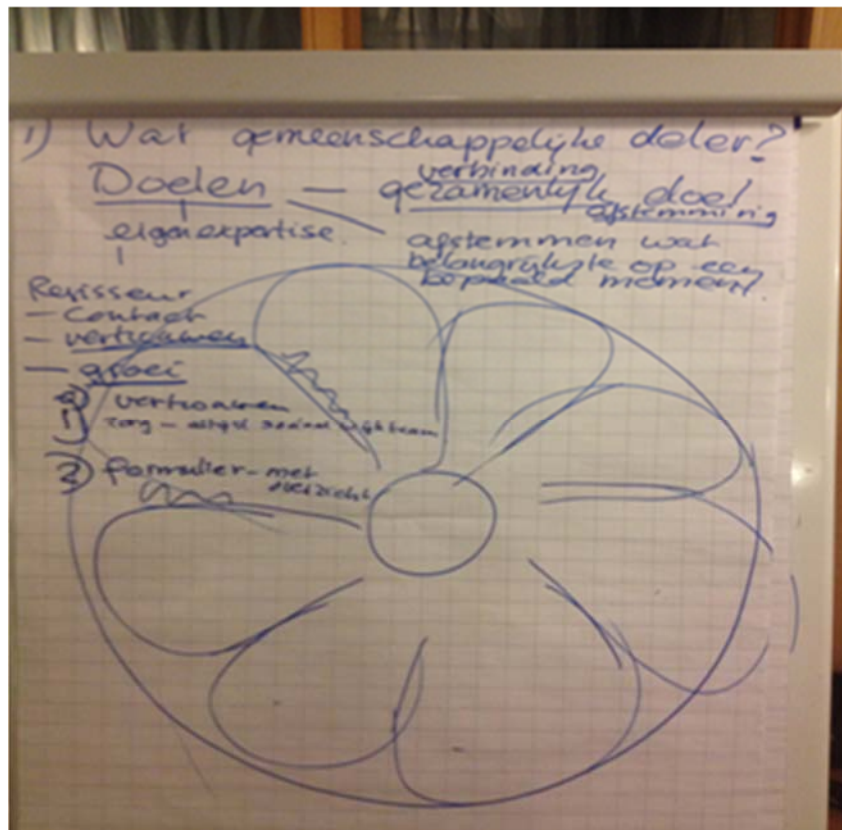
4. Bijeenbrengen van expertise rond de casus: vormen van een casusteam
5. Uitwisselen professionaliteit, motiveren van betrokkenheid bij de concrete casus
6. Open gesprek over de casus, ieders kijk daarop, ieders deskundigheid en de eigen kracht en positie van het gezin
7. Afstemmen en aanscherpen van ieders expertise, komen tot een afgestemd casusteam en maken van een handelingsplan

Buitenkring (open netwerk jeugd en opvoeding, maakt deel uit van gebiedsteam)

8. Bespreken observaties
9. Is er expertise die je mist en toe zou willen voegen? Is er expertise die je overlopend of overbodig vindt?
10. Eventueel gaat het open netwerk in kleine groepjes verdiepend in gesprek over de aanpak van het casusteam (binnenkring). Casusteamleden verdelen zich over de groepjes.
11. Plenaire afronding: aandachtspunten/onderwerpen voor de proeftuin.

5.4. Vormgeven aan een sociaal gebiedsteam Oosterbeek

Hoe maken het netwerk jeugd en opvoeding en de coördinator CJG nu deel uit van het sociaal gebiedsteam? De coördinator CJG vormt als een soort teamcoach samen met de (vraag)consulent een klein kernteam met daarom heen de schil van professionals. Het netwerk jeugd en opvoeding maakt deel uit van de schil van professionals, die expertise bij elkaar brengen rond concrete casussen met waar nodig een casusregisseur. Deze professionals hebben een generalistische houding, met daarnaast een eigen expertise en een eigen aandachtsgebied, zoals jeugd en opvoeding.

6. Gebiedsgericht werken aan zelforganisatie en verantwoordelijkheidsverschuiving

Met de beide proeftuinen is een eerste ervaring opgedaan met gebiedsgericht werken. Bijzonder was dat de proeftuin Doorwerth gericht was op sociale ontwikkeling en de proeftuin Oosterbeek op sociale ondersteuning waardoor beide kanten van het gebiedsgericht werken naar voren zijn gekomen. Duidelijk is geworden dat zowel de sociale ontwikkeling als de sociale ondersteuning schakels en werkwijzen nodig hebben. Met de juiste schakels, zoals een gebiedsambassadeur voor sociale ontwikkeling en een teamcoach voor sociale ondersteuning, en met eenvoudige en duidelijke werkwijzen kan het gebiedsgericht werken goed van de grond komen.

Zelforganisatie van en verantwoordelijkheidsverschuiving naar de dorpsbewoner beperken zich natuurlijk niet tot het sociaal domein. Het ontwerp voor gebiedsgericht werken vraagt in feite een afstemming tussen alle domeinen, waarbij de verantwoordelijkheid van de dorpsbewoners steeds meer wordt uitgebreid. In het land zien we al steeds meer verschuivingen waarbij voorzieningen, zoals bijvoorbeeld de energievoorziening of de groenvoorziening in eigen beheer door de dorpsbewoners worden opgepakt en de gemeente een budget beschikbaar stelt om dat met een bepaalde deskundigheid te ondersteunen of juist voor de uitvoering menskracht in te huren. Steeds meer dorpen richten coöperaties op om bijvoorbeeld samen de zorg, de energie of de groenvoorziening te organiseren of om eigen initiatieven te ondersteunen (met waarborgen voor het democratisch gelegitimeerd zijn). Daarbij kunnen dan ook mensen betrokken worden die niet in het arbeidsproces zitten of koppelingen gemaakt worden van een dorpsbewoner met een professional.

Rol van de gemeente is dan met name het democratische proces zo op te pakken dat de betrokkenheid van dorpsbewoners bij actuele thema's en voorzieningen steeds weer wordt georganiseerd. Het gaat om het versterken van het vermogen om vraagstukken aan te kunnen en dat is dagelijks aan de orde. Uiteraard gaat het versterken van vermogen ook over de kwaliteit. Vanzelfsprekend zal op het niveau van leven en samenleven een minimum kwaliteitsniveau moeten worden gehanteerd, waar ook weer in een samenspel tussen dorpsbewoners, professionals en gemeente aan wordt gewerkt en waarbij steeds wordt geïnvesteerd in de verantwoordelijkheidsverschuiving richting dorpsbewoner.

Over de proeftuinen gemeente Renkum

In het kader van de decentralisaties in het sociaal domein heeft de gemeente Renkum van januari 2013 tot en met eind 2014 twee proeftuinen georganiseerd. De proeftuin *versterken van buurtkracht* in Doorwerth en de proeftuin *opvoeden vanuit eigen kracht* in Oosterbeek. Met deze proeftuinen participeert de gemeente Renkum in een regionale leeromgeving die georganiseerd wordt door de twaalf gemeenten van de regio Arnhem.

Dit boekje is tot stand gekomen door Rina Moorman, projectleider proeftuin *versterken van buurtkracht* in Doorwerth en Wulf Baars, projectleider proeftuin *opvoeden vanuit eigen kracht* in Oosterbeek samen met Anne-Marie Poorthuis, die vanuit de Stichting Eigentijdse Verbindingen de proeftuinen en de gemeentelijke netwerkstrategie heeft ondersteund.

Dit boekje vormt een drieluik samen met de boekjes:

Gemeentelijke netwerkstrategie voor regievoering, Gemeente Renkum 2012

Leren bouwen aan een nieuw sociaal stelsel vanuit buurtkracht, Gemeente Renkum 2013

Gemeente Renkum

Proeftuin Doorwerth

Proeftuin Oosterbeek